

T. XX (2017) Z. 2 (46)
ISSN 1509-1074

ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ

Tygodnik Słowa Polskiego:
Słowo Polskie's free
Sunday supplement dedicated
to literature and the arts
(1902–1903)

**„Tygodnik Słowa
Polskiego. Bezpлатny
dodatek niedzielny
do «Słowa Polskiego»
poświęcony nauce,
literaturze i sztuce”
(1902–1903)**

Instytut Dziennikarstwa i Informacji
Uniwersytet Jana Kochanowskiego
w Kielcach
ul. Świętokrzyska 21D
PL 25-406 Kielce
e-mail: aleksandra.sinczak@ujk.edu.pl

**Aleksandra
LUBCZYŃSKA**

KEY WORDS:

Polish press in the early 20th century,
Galicia, Lwów, weekly supplement,
literature and the arts, modernism,
Słowo Polskie

SŁOWA KLUCZOWE:

czasopisma literackie, czasopisma kulturalne,
czasopisma o sztuce, modernizm, Galicja,
Lwów, „Słowo Polskie”, „Tygodnik Słowa
Polskiego”, Narodowa Demokracja

ABSTRACT

This is an analysis of the contents
of *Tygodnik Słowa Polskiego*
[*Słowo Polskie's Weekly*], a literary
and cultural Sunday supplement of *Słowo
Polskie*, a Lwów daily with close ties
to the National Democratic Party. In its
selection of literary texts (both Polish and
foreign) it introduced its readers to the new
literary styles and forms of modernism.

ABSTRAKT

Przedmiotem artykułu jest analiza zawartości
lwowskiego czasopisma literacko-kulturalnego
„Tygodnik Słowa Polskiego”. Pismo powstało jako
dodatek z inicjatywy redaktorów dziennika „Słowo
Polskie”, będącego w gestii Narodowej Demokracji.
Publikując literaturę piękną (polską i obcą) oraz
teksty historyczno- i krytycznoliterackie pełniło
rolę „promotora” nowego prądu w literaturze
i sztuce, jakim był modernizm.

Streszczenie

„Słowo Polskie” — bez którego nie byłoby „Tygodnika Słowa Polskiego” — to jeden z najważniejszych opiniotwórczych dzienników, wychodzących we Lwowie przed I wojną światową. W 1902 r. znalazło się w rękach Narodowej Demokracji. Objęcie popularnego dziennika dało tej nowej na gruncie lwowskim formacji politycznej ogromne możliwości zjednywania sobie sympatyków i realizowania swojej polityki. Pomimo ogólnoinformacyjnego charakteru, „Słowo Polskie” — za sprawą redaktora naczelnego Zygmunta Wasilewskiego — było mocno nasycone treściami literackimi i kulturalnymi. Dział literacki w piśmie prowadził Jan Kasprówicz. W połowie 1902 r. dział ten przekształcono w samodzielny dodatek pt. „Tygodnik Słowa Polskiego” — z własną numeracją i jednolitą szatą graficzną. Na jego treść składały się: literatura piękna polska i obca w przekładach, artykuły krytyczno- i historycznoliterackie, artykuły naukowe z różnych dziedzin (sztuka, muzyka, filozofia, psychologia, edukacja), recenzje literatury pięknej i publikacji naukowych oraz przegląd prasy: polskiej i zagranicznej. Szczególnie dużo uwagi poświęcano modernizmowi — jako nowemu prądowi w literaturze, sztuce i kulturze — objaśniając jego założenia i promując dokonania.

„Słowo Polskie”, którego dzieje na stałe zrosły się z dziejami galicyjskiej endecji — było jednym z najważniejszych opiniotwórczych dzienników, jakie ukazywały się we Lwowie przed I wojną światową¹. Redaktorem politycznym pisma od 1902 r. był jeden z głównych ideologów i przywódców Narodowej Demokracji, polityk i publicysta — Jan Ludwik Popławski, redakcją kierował natomiast przybyły z Warszawy Zygmunt Wasilewski — związany z Narodową Demokracją publicysta, historyk i krytyk literacki². W skład pierwszej redakcji wchodził ponadto: publicysta i działacz polityczny związany z endecją — Józef Hłasko, historyk-amator, pisarz i publicysta — Franciszek Rawita-Gawroński oraz historyk, ekonomista i publicysta — Antoni Plutyński. Systematycznie dołączali doń i obejmowali poszczególne działy: felietoniści Kazimierz Bartoszewicz i Stanisław Rossowski, Jan Kasprowicz, który objął dział literacki oraz felieton teatralny, muzycy i krytycy muzyczni, profesorowie Konserwatorium Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie: Franciszek Neuhauser oraz Stanisław Niewiadomski, którzy kolejno prowadzili referat muzyczny. Codzienną rubrykę wierszem miał Jerzy Bandrowski. Działem sztuk plastycznych kierowała najpierw poetka Maryla Wolska, po niej kolejno: poeta, krytyk literacki i historyk sztuki Adam Cybulski, psycholog, teoretyk sztuki i filozof Władysław Witwicki, a następnie poeta, dramaturg i historyk literatury Władysław Kozicki. Po Kasprowiczu referat teatralny objął dramaturg Jan August Kisielewski, a po nim

¹ Pismo zostało założone w 1895 r. z inicjatywy tzw. demokratów galicyjskich, m.in. Stanisława Szczepanowskiego (1846–1900) — inżyniera, ekonomisty, pioniera przemysłu naftowego w Galicji, działacza społecznego i publicysty. Po jego śmierci, w 1902 r. zostało przejęte przez umacniającą się na galicyjskim rynku politycznym Narodową Demokrację. Por. m.in.: J. Zieliński, *Do dziejów prasy galicyjskiej. Lwowskie „Słowo Polskie” z 1909 r. w świetle memoriału Wojciecha Dąbrowskiego*, „Prasa Współczesna i Dawna” 1959, nr 1–2, s. 178–197; J. Myśliński, *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej*, [w:] *Prasa polska w latach 1864–1918*, t. 2, Warszawa 1976; U. Jakubowska, *Prasa Narodowej Demokracji w dobie zaborów*, Warszawa – Łódź 1988; J. Jarowiecki, *Dzieje prasy polskiej we Lwowie do 1945 roku*, Kraków – Wrocław 2008; A. Wątor, *Rola lwowskiego dziennika „Słowo Polskie” w tworzeniu partii politycznej w początkach XX wieku*, [w:] *Prasa Narodowej Demokracji (1886–1939)*, red. A. Dawidowicz, E. Maj, Lublin, 2010, s. 120–142; W. Wojdyło, *Rola lwowskiego „Słowa Polskiego” w propagowaniu idei endeckiej w Małopolsce Wschodniej*, [w:] *Prasa Narodowej Demokracji...*, s. 143–149; E. Wójcik, *Organizacja i działalność lwowskiej Spółki Wydawniczej „Słowa Polskiego” (1895–1938)*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej”, t. 17 (2014), z. 1, s. 29–30. W związku z tym, że „Słowo Polskie” było już przedmiotem wielu opracowań, niniejszy wstęp ma jedynie charakter przypominający pismo i jego redaktorów.

² J. Jarowiecki, *Studia nad prasą polską XIX i XX wieku*, t. 2, Kraków 2006, s. 51.

początkujący wówczas poeta i zdolny felietonista Kornel Makuszyński. Na łamach pisma — jako nowość — pojawił się dział sportowy, który redagował znany lwowski działacz sportowy Zygmunt Kłóśnik³.

Olbrzymi wpływ na popularność dziennika miał fakt, że niemal błyskawicznie — za pośrednictwem sieci korespondentów krajowych i zagranicznych — dostarczał informacji o najważniejszych wydarzeniach z zakresu polityki wewnętrznej Austro-Węgier, z posiedzeń parlamentu i Koła Polskiego itd. oraz polityki zagranicznej państwa. Aktualne informacje podawano w oparciu o prasę obcą, przede wszystkim francuską i angielską. Obsługą telegraficzną i telefoniczną zajmował się Adam Nowicki⁴.

Mimo tego że w krótkim czasie „Słowo Polskie” stało się organem galicyjskiej endecji, jego redaktor — świadomie zresztą i planowo — starał się pozyskiwać dlań współpracowników niekoniecznie jednoznacznie kojarzonych politycznie z ruchem narodowym, ale przede wszystkim o uznanej pozycji, odgrywających znaczącą rolę w życiu kulturalnym i społecznym Lwowa. Ideologia zamieszczanych w dzienniku artykułów nieraz więc mocno odbiegała od doktryny narodowodemokratycznej, ale zawsze były to teksty na bardzo wysokim poziomie merytorycznym⁵. Pozwalało to redakcji na zjednywanie czytelników o różnych zapatrywaniach i poglądach politycznych.

Zasługą Zygmunta Wasilewskiego było wprowadzenie na łamy dziennika literatury i problematyki kulturalnej — w zupełnie innym niż dotąd kształcie. Do 1902 r., czyli do momentu przejęcia dziennika przez endecję — według nowego redaktora — były to przeważnie wątpliwej jakości przekłady nowel i różnych tekstów niemieckich i rosyjskich⁶. Zainteresowania Wasilewskiego, który był również wnikliwym krytykiem literackim i historykiem literatury sprawiły, że redagowane przez siebie pismo uczynił informatorem w zakresie współczesnej literatury polskiej i obcej. Publikowano więcej informacji na temat różnych aspektów życia kulturalnego na ziemiach polskich pod zaborami⁷.

Do spółki z podobnymi dziennikami, ukazującymi się w innych zaborach, „Słowo Polskie” kupowało dzieła sławnych autorów i drukowało je jednocześnie. W ten sposób ogłoszono m.in. dzieła Henryka Sienkiewicza, Władysława St. Reymonta, Kazimierza Tetmajera i Jana Kasprowicza. Ale nie odmawiano także łamów młodym talentom, „wydobywając je z zapadłych kątów małopolskich”⁸, jak się wyraził

³ Archiwum Polskiej Akademii Nauk (dalej: APAN), rkps. 127, Z. Wasilewski, *Mój życiorys*, s. 109–111; J. Jarowiecki, *Studia nad prasą...*, s. 51.

⁴ A. Wysocki, *Sprzed pół wieku*, wyd. 2 uzup. i przejrz., Kraków 1958, s. 201.

⁵ S. Grabski, *Pamiętniki*, do druku przygot. i wstępem opatrzył W. Stankiewicz, Warszawa 1989, t. 1, s. 175.

⁶ APAN, rkps. 127, Z. Wasilewski, *Mój życiorys...*, s. 123.

⁷ Biblioteka Jagiellońska (dalej: BJ), rkps 180/78, Z. Wasilewski, *Lwów przodujący. Szkice z dziejów kultury umysłowej w Polsce 1895–1914*, b.m., 1941, k. 36.

⁸ APAN, rkps. 127, Z. Wasilewski, *Mój życiorys...*, k. 123–124.

Wasilewski. Redakcja była dumna, że wprowadziła na „drogę pisarską” wielu wybitnych później twórców. W 1904 r. np. posadę sekretarza redakcji otrzymał będący tuż po maturze Kornel Makuszyński. Mimo młodego wieku szybko dał się poznać jako zdolny poeta. Pracował w redakcji aż do wybuchu wojny, „z rozmaitymi awansami”, później już jako sławny powieściopisarz i krytyk teatralny⁹.

W swoich wspomnieniach Wasilewski podał, że np. w 1910 r. z redakcją „Słowa Polskiego” współpracowało 76 osób w dziale literacko-artystycznym i naukowym, a w dziale beletrystycznym swój dorobek w zakresie poezji i prozy ogłosiło 66 twórców, wśród nich Jan Kasprówic, Jadwiga Marcinowska, Bronisława Ostrowska, Michał Pawlikowski, Włodzimierz Perzyński, Władysław St. Reymont, Maryla Wolska, Alina Świdarska, Jerzy Żuławski, Edmund Zechenter, Henryk Zbierzchowski i inni. Publikowaną na łamach pisma literaturę piękną i krytykę literacką uzupełniały omówienia i recenzje literatury naukowej i popularnonaukowej z zakresu historii, nauk społecznych i innych. Pismo miało stałego „konsultanta” do spraw poprawności językowej w osobie profesora Adama Antoniego Kryńskiego¹⁰.

Jak już wspomniano, dział literacki „Słowa Polskiego”, pod nazwą „Zapiski Literackie i Artystyczne” prowadził Jan Kasprówic. W połowie 1902 r. redakcja dziennika podjęła decyzję, że „Zapiski” znikną z łamów dziennika, a jego nakładem będzie wydawane oddzielne pismo pt. „Tygodnik Słowa Polskiego”. Pierwszy numer „Tygodnika” ukazał się 6 lipca tego roku, z podtytułem: „Bezpłatny dodatek niedzielny do «Słowa Polskiego» poświęcony nauce, literaturze i sztuce”. Dodatek dołączany był do niedzielnego numeru „Słowa Polskiego”, wychodzącego w soboty po południu. Jego redakcją zajmował się Jan Kasprówic. W dziale *Książki* z piśmem stale współpracowali m.in. literaci: Jerzy Żuławski, Franciszek Mirandola i Adam Cybulski. Redakcja i Administracja mieściła się przy ul. Chorążczyzny 17/19 we Lwowie, czyli tam, gdzie znajdowała się siedziba macierzystego dziennika.

„Tygodnik” ukazywał się do 3 maja 1903 r. W sumie wyszły 44 numery: 26 w 1902 r. i 18 w 1903 r. Drukowany był na dobrym papierze, miał oddzielną numerację, ale jego szata graficzna była dość uboga: nie posiadał żadnych ilustracji ani innych ozdób graficznych. Przez cały ten okres ukazywał się w formacie 32 x 18 cm, każdy numer miał 8 stron. Wychodził spod pras drukarni „Słowa Polskiego”, wówczas pod zarządem Józefa Ziemińskiego. Można przypuszczać, że nakład „Tygodnika” był podobny do nakładu „Słowa Polskiego”, który w 1902 r. wynosił 10 500 egz.¹¹

Zapowiadając „Tygodnik” na łamach „Słowa Polskiego” pisano: „Będzie to wielkie udogodnienie dla czytelników, którzy dotąd uskarżali się na format tygodników,

⁹ Tamże, k. 110.

¹⁰ BJ, rkps 180/78, Z. Wasilewski, Lwów przodujący..., k. 33–37.

¹¹ J. Jarowiecki, *Prasa lwowska w latach 1864–1918. Bibliografia*, Kraków 2002, s. 37.

na połączenie ich paginacją z dziennikiem i ogłoszeniami”¹². W tym samym numerze macierzystego dziennika zamieszczono także wstępny program nowego pisma: „Tygodnik Słowa Polskiego» stanie się organem literacko-naukowym zespalającym wybitniejsze polskie siły pisarskie i stworzy — mamy tę pewność — ognisko literackie, którego brak tak bardzo daje się odczuć we Lwowie”¹³.

W strukturze pisma można wyodrębnić część zawierającą utwory literackie: poezję, nowele i opowiadania; artykuły krytycznoliterackie i artykuły naukowe z różnych dziedzin; część zatytułowaną *Książki*, zawierającą recenzje literatury pięknej i dzieł naukowych oraz część pt. *Prasa*, stanowiącą przegląd czasopism z zakresu literatury i kultury. Na końcu niektórych numerów zamieszczano kilka lub kilkanaście aforyzmów. Dwie pierwsze części nie posiadały tytułów, ani nawet nie były wydzielone typograficznie, choć wyraźnie — w zakresie formy i treści — różniły się i od siebie wzajemnie, i od pozostałych działów.

W zakresie poezji — na łamach „Tygodnika” opublikowano utwory 32 autorów, przede wszystkim współczesnych, w tym 10 obcych. Wśród autorów polskich byli: Jan Kasprówicz¹⁴, Leopold Staff¹⁵, Maryla Wolska (poezję publikowała pod pseud. D-Mol)¹⁶, Władysław Bełza¹⁷, Jerzy Żuławski¹⁸, Bronisława Ostrowska¹⁹, Włodzimierz Perzyński²⁰ i Józef Ruffer²¹. Swój dorobek poetycki prezentowali również: Waław Wolski²², Wincenty Brzozowski²³, Adam Łada²⁴, Kazimierz Gliński²⁵,

¹² „Słowo Polskie” 1902, nr 317, s. 1.

¹³ Tamże.

¹⁴ J. Kasprówicz, *Pieśń o pani, co zabiła pana*, „Tygodnik Słowa Polskiego” 1902, nr 15, s. 1–2; tenże, *Pieśń o burmistrzance*, tamże 1903, nr 2, s. 1–2.

¹⁵ L. Staff, *Matka*, tamże 1902, nr 14, s. 1–2.

¹⁶ D-Mol (M. Wolska), *Wiem ja*, tamże 1902, nr 3, s. 1; taż, *I przejdę mimo*, tamże 1902, nr 12, s. 1; taż, *Andante*, tamże 1902, nr 13, s. 2–3; taż, *Z górnych ścieżek* [sonety], tamże 1902, nr 18, s. 1–2; taż, *O Doli Królownie. Ballada*, tamże 1902, nr 23, s. 1.

¹⁷ W. Bełza, *Czar pieśni*, tamże 1903, nr 9, s. 1.

¹⁸ J. Żuławski, *Jecheskielowe widzenie*, tamże 1902, nr 15, s. 1.

¹⁹ B. Ostrowska, *Marii Konopnickiej*, tamże 1902, nr 17, s. 1; taż, *Ruiny*, tamże 1902, nr 19, s. 1; taż, *Fragmenty*, tamże 1902, nr 24, s. 1; taż, *Brat Jan. Noweleta*, tamże 1903, nr 2, s. 3; taż, *Krysta*, tamże 1903, nr 10, s. 1–2.

²⁰ W. Perzyński, *Modlitwa drzew*, tamże 1903, nr 5, s. 1.

²¹ J. Ruffer, *Nasz wiśniowy sad. (Ostapowi Ortwinowi)*, tamże 1902, nr 12, s. 1, nr 13, s. 1–2; tenże, *Z cyklu „Morze”* [sonety], tamże 1902, nr 26, s. 1–2, 1903, nr 18, s. 1–2.

²² W. Wolski, *Baśń błękitna; Śpiąca królowna* [sonety], tamże 1903, nr 9, s. 1; tenże, *W otchłani; Sen Sfinksa* [sonety], tamże 1903, nr 13, s. 1; tenże, *Z cyklu „Awatary”*, tamże 1903, nr 14, s. 1–2; tenże, *Z cyklu „Baśń lat dziecinnych”* [sonety], tamże 1903, nr 15, s. 1.

²³ W. Brzozowski, *Slużebnikom słowa; Hymn*, tamże 1902, nr 5, s. 1; tenże, *Pragnienie* [sonet], tamże 1902, nr 15, s. 1; tenże, *Napis*, tamże 1902, nr 16, s. 1.

²⁴ A. Łada, *Nox Vadit. Poecie Waławowi Wolskiemu*, tamże 1902, nr 18, s. 1; tenże, *Fragment*, tamże 1902, nr 19, s. 1.

²⁵ K. Gliński, *Echo z nizin*, tamże 1902, nr 7, s. 1–2.

Wacław Radziszewski²⁶, Kazimierz Bełza-Ostrowski²⁷, Juliusz German²⁸, Jan Gliniany-Ligęza²⁹, Wojciech Dąbrowski³⁰, Tadeusz Kawęcki³¹ i Helena Zakrzewska³². Na łamach „Tygodnika” ukazał się ponadto niepublikowany dotąd wiersz satyryczny pisarza starszego pokolenia — Władysława Syrokomli³³.

Ułatwiano także druk utworów młodym poetom, wśród których byli m.in. Zdzisław Dębicki³⁴ (wówczas student prawa na Uniwersytecie Lwowskim) oraz Kornel Makuszyński. Ten ostatni zadebiutował w „Tygodniku” jeszcze jako uczeń gimnazjum, w wieku 18 lat. Wydrukowano tu jego pierwsze utwory: wiersz *Ugór*³⁵ oraz dwa sonety z cyklu *Jesień*³⁶. Na marginesie można dodać, że Makuszyński opisał swój debiut i pierwsze spotkanie z redaktorem „Tygodnika” — Janem Kasprowiczem — we wspomnieniowej książce *Bezgrzeszne lata* (wyd. 1: 1925). Kasprowicz bowiem był wówczas dla młodego człowieka postacią z piedestału, „lwem poezji”. Ochłonawszy ze szczęścia na widok swoich sonetów na pierwszej stronie „Tygodnika”, ponadto zachęcony listownie przez poetę, udał się do redakcji po honorarium, gdzie spotkał swojego mistrza:

Kasprowicz powstał, obszedł mię dookoła, obejrzał i uśmiechnął się. I ja się uśmiechnąłem. Lew poezji jest — jak widać — dobry jak dziecko. Pogadał ze mną, wypytywał, pochwalił, zachęcił. Podał mi rękę i serdecznym głosem pożegnał. Miałem łzy w oczach. W administracji wypłacili mi za dwa sonety dwie korony, halerzy osiemdziesiąt. Byłem bogaty!

Ha! wiele miłych rzeczy opowiadaliśmy sobie z Kasprowiczem, lecz ile spotkaliśmy się razy, przypominaliśmy sobie nieodmiennie tę chwilę, kiedy olbrzym wziął karzelka w potężną swą dłoń i cisnął go w literaturę³⁷.

Ogromną zasługą „Tygodnika Słowa Polskiego” było zapoznavanie czytelników z literaturą obcą. Publikowano poezję i prozę wybitnych współczesnych twór-

²⁶ W. Radziszewski, *Tęsknota*, tamże 1902, nr 21, s. 1; tenże, *Melancholia*, tamże 1902, nr 22, s. 1; tenże, *Widziałem dziwny kościół*, tamże 1903, nr 1, s. 1.

²⁷ K. Bełza-Ostrowski, *Z cyklu „Więźnie”*, tamże 1902, nr 1, s. 3–4; tenże, *Zimowy sonet*, tamże 1903, nr 10, s. 1.

²⁸ J. German, *Oblubienica* [sonet], tamże 1903, nr 10, s. 1.

²⁹ J. Gliniany-Ligęza, ***, *Zachęta*, tamże 1902, nr 9, s. 1.

³⁰ W. Dąbrowski, *Giewontowe łzy*, tamże 1902, nr 10, s. 1.

³¹ T. Kawęcki, *Z cyklu: „Kaplanka znicza”*, tamże 1902, nr 11, s. 1–3.

³² H. Zakrzewska, *Smutne oczy*, tamże 1902, nr 20, s. 1.

³³ W. Syrokomla, *Do Samuela Niesłuchowskiego*, tamże 1903, nr 14, s. 1.

³⁴ Z. Dębicki, *Wiersze różne*, tamże 1902, nr 10, s. 1–12; tenże, *Sygnet*, 1902, nr 11, s. 1; tenże, *Trzeba mieć duszę*, tamże 1903, nr 4, s. 1.

³⁵ K. Makuszyński, *Ugór*, tamże 1902, nr 6, s. 1.

³⁶ Tenże, *Jesień*, tamże 1902, nr 16, s. 1. W roku następnym opublikowano jeszcze 6 wierszy Makuszyńskiego *Z poematu „Dusze”*, tamże 1903, nr 12, s. 1.

³⁷ K. Makuszyński, *Bezgrzeszne lata*, wyd. 6, Kraków 1980, s. 67.

ców europejskich, a przekładów dokonywali m.in. Jan Kasprówic, Leopold Staff, Anzelm Lutwak, Wincenty Brzozowski, Wojciech Szukiewicz, Wiktor Strusiński, Jerzy Żułowski, Maria Rygier i Maryla Rakowska.

Poezję obcą reprezentowały m.in. utwory wybitnych francuskich poetów — Paula Verlaine’a³⁸ oraz pierwszego noblisty (1901) w dziedzinie literatury Sully Prudhomme’a³⁹, greckiego poety piszącego po francusku — Jeana Moréas⁴⁰; następnie twórców niemieckich — filozofa i literata Fryderyka Nietzschego⁴¹, poety i filozofa Stefana George’a⁴² oraz Alfreda Momberta⁴³. Austriacką poezję reprezentował Stefan Zweig⁴⁴, angielską zaś — Edwin Arnold. Poemat *Światło Azji* autorstwa tego ostatniego został przełożony niemal na wszystkie języki Europy, a wśród buddystów wzbudził taki szacunek, że w Indiach zaliczano go do ksiąg świętych⁴⁵. Opublikowano też wiersze belgijskiego poety i wybitnego dramaturga Maurice’a Maeterlincka⁴⁶, a ponadto jego dramat *Siostra Beatryks* w tłumaczeniu Jana Kasprówicza⁴⁷. Kasprówic był też tłumaczem dramatu niemieckiego twórcy — Gerharta Hauptmana *Biedny Henryk*⁴⁸, którego dwie części znalazły się w kolejnych numerach pisma.

Na publikowaną na łamach „Tygodnika Słowa Polskiego” prozę składały się nowele i opowiadania 22 autorów, w tym 13 polskich i 9 obcych. W październiku 1902 r. zamieszczono jeden z ostatnich utworów Adolfa Dygasińskiego — obrazek *Na odlocie*⁴⁹. W kolejnych numerach publikowano, nieraz wieloodcinkowe, utwory następujących literatów: Wacława Żmudzkiego⁵⁰, pisarki i tłumaczki Zofii Wójcickiej⁵¹, pisarki i działaczki oświatowej Emmy Jeleńskiej⁵², następnie

³⁸ P. Verlaine, *Orszak*, przeł. L. Staff, „Tygodnik Słowa Polskiego” 1902, nr 1, s. 4

³⁹ S. Prudhomme, *Wazon i ptak*, tamże 1902, nr 6, s. 1.

⁴⁰ J. Moréas, *Elegia*, przeł. W. Brzozowski, tamże 1903, nr 8, s. 1; tenże, *Prozerpina zrywająca fiołki*, przeł. W. Brzozowski, tamże 1903, nr 11, s. 1.

⁴¹ F. Nietzsche, *Moral gwiazd; Dąb mówi; Na nowe morza*, przeł. J. Żułowski, tamże 1902, nr 5, s. 1.

⁴² S. Georg, *Z cyklu „Traurige Tanze”*; *Plony*, tłum. z niem. A. Litwak, tamże 1902, nr 2, s. 1.

⁴³ A. Mombert, *Ogród*, przeł. W. Strusiński, tamże 1902, nr 4, s. 1.

⁴⁴ S. Zweig, *Noc nad jeziorem górskim*, tłum. z niem. A. Litwak, tamże 1902, nr 3, s. 1.

⁴⁵ E. Arnold, *Światło Azji*, przeł. z ang. W. Szukiewicz, tamże 1902, nr 12, s. 1–3, nr 13, s. 3–5.

⁴⁶ M. Maeterlinck, *Piosnki*, tamże 1903, nr 3, s. 1.

⁴⁷ Tenże, *Z dramatu o siostrze Beatryczy. Sceny aktu pierwszego*, tłum. J. Kasprówic, tamże 1902, nr 15, s. 3–5; tenże, *Siostra Beatryks. Sceny aktu drugiego*, przeł. J. Kasprówic, tamże 1903, nr 5, s. 2–5; tenże, *Siostra Beatryks. Sceny aktu trzeciego*, przeł. J. Kasprówic, tamże 1903, nr 8, s. 1–2; tenże, *Siostra Beatryks. Sceny aktu trzeciego. Dokończenie*, przeł. Jan Kasprówic 1903, tamże, nr 9, s. 1–3.

⁴⁸ G. Hauptman, *Biedny Henryk. Sceny aktu pierwszego*, przeł. J. Kasprówic, tamże 1903, nr 6, s. 1–3, nr 7, s. 2–4.

⁴⁹ A. Dygasiński, *Na odlocie*, tamże 1902, nr 14, s. 2–3.

⁵⁰ W. Żmudzki, *Westalka*, tamże 1902, nr 14, s. 3–4.

⁵¹ Z. Wójcicka, *List*, tamże 1902, nr 1, s. 1–3, nr 2, s. 4–5, nr 3, s. 1–3, nr 4, s. 1–3, nr 5, s. 1–3, nr 6, s. 1–2.

⁵² E. Jeleńska, *Wiciuk*, tamże 1902, nr 24, s. 1–3.

literata i dziennikarza „Słowa Polskiego” Edmunda Zechentera⁵³, Jakuba Hodura⁵⁴, Antoniego Piotrowskiego⁵⁵, Wojciecha Piotrowskiego⁵⁶, pisarza i publicysty Bolesława Lutomskiego⁵⁷, R. Konicza⁵⁸ i autora podpisującego się pseudonimem Mar-Hor⁵⁹. Kilka etiud prozatorskich zamieściła w „Tygodniku” także Bronisława Ostrowska⁶⁰, a pod pseudonimem Iwo Płomieńczyk opowiadania publikowała wspomniana już Maryla Wolska⁶¹.

Obcą prozę w „Tygodniku Słowa Polskiego” reprezentowali francuscy pisarze: Anatol France⁶² i autor poczytnych w swoim czasie kryminałów — August de Villiers de L’Isle-Adam⁶³, następnie jeden z najwybitniejszych powieściopisarzy bułgarskich — Iwan Wazow⁶⁴, norweski noblista Knut Hamsun⁶⁵ oraz irlandzki twórca Oscar Wilde⁶⁶. Współczesną prozę rosyjską reprezentował Maksym Gorki⁶⁷, a włoską — Luciano Zuccoli⁶⁸. Przełożono także i opublikowano jedno z opowiadań Petera Altenberga — przedstawiciela austriackiego modernizmu⁶⁹ oraz jedno z opowiadań wspomnianego już Maurice’a Maeterlincka⁷⁰.

Były to nazwiska najpopularniejszych ówczesnych twórców, z których wielu weszło do panteonu narodowych literatur.

Dokonując analizy artykułów naukowych i popularnonaukowych, publikowanych na łamach „Tygodnika”, można wyróżnić następujące kategorie tematyczne:

-
- ⁵³ E. Zechenter, *Dzień z życia. Szkic od ręki*, tamże 1903, nr 6, s. 3–5, nr 7, s. 4–6, nr 8, s. 3–4.
⁵⁴ J. Hodur, *Ostatni siew*, tamże 1903, nr 9, s. 3–4.
⁵⁵ A. Piotrowski, *Perły*, tamże 1903, nr 18, s. 2–3.
⁵⁶ W. Piotrowski, *Kary*, tamże 1903, nr 18, s. 3–4.
⁵⁷ B. Lutomski, *Szopenistka. Esej*, tamże 1903, nr 16, s. 3–5.
⁵⁸ R. Konicz, *Scherzo h-moll. (Wspomnienie)*, tamże 1903, nr 1, s. 1–4; tenże, *Kasia Majowa*, tamże 1903, nr 13, s. 1–3.
⁵⁹ Mar-Hor, *Czas. (Fragment)*, tamże 1902, nr 7, s. 5–6.
⁶⁰ B. Ostrowska, *Jesienne liście*, tamże 1903, nr 7, s. 1–2.
⁶¹ I. Płomieńczyk (M. Wolska), *Piccolo*, tamże 1902, nr 26, s. 2–3.
⁶² A. France, *Na polach elizejskich*, tamże 1902, nr 7, s. 1–3.
⁶³ A. de Villiers de L’Isle-Adam, *Tortura przez nadzieję*, przeł. z fr. M. Rakowska, tamże 1902, nr 26, s. 1–2.
⁶⁴ I. Wazow, *Paweł Fertig*, przeł. z bułg. Józefa Ancowa, tamże 1902, nr 23, s. 1–3; tenże, *Liście opadają. Idylla jesienna*, przekł. z bułg. przez J.Z.A., tamże 1902, nr 14, s. 4–5.
⁶⁵ K. Hamsun, *Zdobywca*, przeł. Z. Bytkowski, tamże 1903, nr 4, s. 4–6; tenże, *Niewolnicy miłości*, tamże 1903, nr 13, s. 3–5.
⁶⁶ O. Wilde, *Młody król*, tłum. B. Czarnoleski, tamże 1903, nr 15, s. 2–3, nr 16, s. 1–3, nr 17, s. 1–3.
⁶⁷ M. Gorkij, *Burza. Ballada*, tłum. E. Rapaportowa, tamże 1903, nr 14, s. 2–3.
⁶⁸ L. Zuccoli, *Śmierć Orfeusza*, tłum. M. Rygier, tamże 1903, nr 10, s. 2–4, nr 11, s. 1–3, nr 12, s. 1–4.
⁶⁹ P. Altenberg, *Dwadzieścia pięć. Z cyklu: „Brzeg morza”*, z niem. przetł. W. Milko, tamże 1903, nr 5, s. 1.
⁷⁰ M. Maeterlinck, *Emerson. (Ze Skarbca pokornych)*, tamże 1903, nr 1, s. 4–6.

Tabela 1

Artykuły naukowe i popularnonaukowe na łamach „Tygodnika Słowa Polskiego” w latach 1902–1903

Tematyka	Liczba artykułów
Historia literatury i krytyka literacka	25
Sztuka	8
Filozofia	5
Psychologia	3
Teatr	3
Historia, historiografia	3
Edukacja	3
Inne	7
Razem	57

Wśród artykułów naukowych i popularnonaukowych przewagę stanowiły te o tematyce z zakresu historii literatury i krytyki literackiej. Najczęściej dotyczyły one najnowszych kierunków w literaturze i sztuce, przede wszystkim modernizmu i symbolizmu. W okresie, kiedy modernizm dopiero zdobywał popularność, artykuły tłumaczące jego istotę, założenia, dążenia, cele, wyznaczniki, zasady — były bardzo potrzebne, gdyż wprowadzały do powszechnej świadomości jego najważniejsze cechy i dotychczasowe osiągnięcia.

Wśród autorów tekstów krytycznoliterackich byli znani lwowscy krytycy i historycy literatury, na czele z Ostapem Ortwinem i Antonim Potockim. Ponadto do „Tygodnika” pisali: Adam Siedlecki, Ludwik Bernacki, Zygmunt Malewski (pod pseud. Stanisław Malczart), Jan Lorentowicz i Maria Rygier.

W tekstach historyczno- i krytycznoliterackich rzadko podejmowano charakterystykę literatury polskiej. Można więc przypuszczać, że podstawowym celem „Tygodnika” w tym zakresie było przybliżanie polskiemu czytelnikowi przede wszystkim literatury zagranicznej. Przedmiotem analiz była m.in. twórczość Młodej Francji⁷¹, również w kontekście polskiej literatury modernistycznej⁷². Tadeusz Stanisław Grabowski (publikujący pod pseudonimem Tau-Gama) scharakteryzował współczesną literaturę bułgarską⁷³, a współczesną literaturę włoską — w szczególności twórczość Gabriella d’Annunzia, Edmondo de Amicisa, Ady Negri oraz mniej

⁷¹ J. Lorentowicz, *O Młodej Francji*, tamże 1903, nr 11, s. 3–4, nr 12, s. 4–6.

⁷² F. Mirandola, *Ruch literacki nad Sekwaną*, tamże 1902, nr 11, s. 5–8, nr 12, s. 6–8.

⁷³ Tau-Gama (T.S. Grabowski), *Z literatury bułgarskiej ostatniej doby*, tamże 1903, nr 2, s. 3–6, nr 3, s. 3–6.

znanych literatów: dziennikarki i pisarki Matilde Serao, poety Giosue Carducciego, poety i pisarza Giovanniego Ceny — Maria Rygier⁷⁴. Przedmiotem kolejnych analiz była twórczość norweskiego noblisty z 1903 r. — Martinusa Bjernsterna-Bjernsona⁷⁵ oraz pisarzy rosyjskich: Antoniego Czechowa⁷⁶ i Maksyma Gorkiego⁷⁷. Widocznie dużym zainteresowaniem wśród czytelników „Tygodnika” cieszyła się twórczość norweskiego pisarza Knuta Hamsuna (późniejszego noblisty, 1920), prekursora modernistycznych tendencji w powieści psychologicznej i egzystencjalnej, autora powieści *Glód*, skoro ukazały się aż trzy obszernie analizy jego dorobku. Zygmunt Bytkowski omówił nowele Hamsuna, zaś Józefa Klemensiewiczowa — świeżo wydaną trylogię: *U wrót państwa*, *Igraszki życia*, *Zmierzch wieczorny*⁷⁸ oraz poemat wierszem, będący hymnem na cześć potęgi miłości *Munken Wendt*⁷⁹. Z kolei analizę *Nory*, jednego z najpopularniejszych — do dziś zresztą — dramatów Henryka Ibsena przeprowadził Bolesław Lutomski⁸⁰. O twórczości wybitnego belgijskiego dramaturga — Maurice’a Maeterlincka (również późniejszego noblisty, 1911) pisał Adam Siedlecki⁸¹. Spośród obcych pisarzy przypomniano jeszcze twórczość Jaroslava Vrchlický’ego — czeskiego poety i dramaturga, krytyka, eseisty i tłumacza literatury polskiej (m.in. *Dziadów* Mickiewicza) na język czeski⁸² oraz francuskich pisarzy: Elemira Bourgesa⁸³ i Ernesta Legouvé⁸⁴.

Ze współczesnych pisarzy polskich przedmiotem analizy objęto jedynie twórczość Marii Konopnickiej (z okazji jubileuszu 25-lecia pracy pisarskiej)⁸⁵ i Bronisławy Ostrowskiej⁸⁶, z wcześniejszych — twórczość Cypriana Kamila Norwida⁸⁷. Natomiast w obszernym, kilkuczęściowym przekrojowym artykule podjęto temat roli, jaką powinny wypełniać polska literatura patriotyczna i publicystyka polityczna⁸⁸. Ponadto

⁷⁴ M. Rygier, *Z współczesnej literatury włoskiej*, tamże 1902, nr 19, s. 3–4, nr 20, s. 2–4, nr 21, s. 2–4.

⁷⁵ K. Ł., *Bjernsterne. W siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, tamże 1902, nr 26, s. 7–8.

⁷⁶ B. Dobek, *Antoni Czechow*, tamże 1902, nr 12, s. 3–6.

⁷⁷ Z. Kłóśnik, *Maksyma Gorkiego „Na dnie życia”*, tamże 1903, nr 18, s. 4–6.

⁷⁸ J. Klemensiewiczowa, *Dramatyczna trylogia Knuta Hamsuna*, tamże 1903, nr 17, s. 3–5.

⁷⁹ Taż, *Munken Wendt*, tamże 1903, nr 2, s. 6–7.

⁸⁰ B. Lutomski, *Nora. Urywek ze studium o Ibsenie*, tamże 1902, nr 1, s. 4–5, nr 2, s. 6–7.

⁸¹ A. Siedlecki, *Ostatni utwór Meterlincka „Monna Vanna”*, tamże 1902, nr 4, s. 3–6.

⁸² T.S. Grabowski, *Jaroslav Vrchlický i jego poezja. W 50-tą rocznicę*, tamże 1903, nr 14, s. 3–7, nr 15, s. 3–5, nr 16, s. 5–7, nr 17, s. 5–7, nr 18, s. 6–7.

⁸³ A. Basler, *Powieści książęce Elemira Bourgesa*, tamże 1902, nr 24, s. 3–4.

⁸⁴ (JTR), *Ernest Legouvé. (Wspomnienie pośmiertne)*, tamże 1903, nr 16, s. 7–8, nr 17, s. 7–8.

⁸⁵ A. Potocki, *Maria Konopnicka w roku 1902*, tamże 1902, nr 17, s. 2–5; Tau-Gama (T.S. Grabowski), *Słowieniec o Konopnickiej*, tamże 1902, nr 17, s. 5–7, nr 18, s. 4–5.

⁸⁶ A. Cybulski, *Opale*, tamże 1902, nr 16, s. 1–2.

⁸⁷ S. Malczart (Z. Malewski), *Cypriana Norwida poglądy na sztukę narodową*, tamże 1902, nr 6, s. 2–4, nr 7, s. 3–5, nr 8, s. 2–4, nr 9, s. 3–5.

⁸⁸ S. Wołomiński, *Literatura patriotyczno-polityczna*, tamże 1902, nr 21, s. 4–5, nr 22, s. 6–8, nr 24, s. 4–7, nr 25, s. 4–6, nr 26, s. 5–6.

opublikowano obszerne omówienie dwutomowego opracowania Wilhelma Feldmana pt. *Piśmiennictwo polskie ostatnich lat dwudziestu* (Lwów 1902)⁸⁹.

W grupie tej na szczególną uwagę zasługują też dwa obszerne artykuły, niezwykle ważne z punktu widzenia wiedzy o modernizmie. Autorzy — Jan Ludwik Popławski i Tadeusz Konczyński podjęli próbę objaśnienia, czym jest modernizm jako kierunek twórczości literackiej i artystycznej, czym się charakteryzuje, jakie jest jego podłoże społeczne, jakie są jego źródła, jaki wpływ na rozwój modernizmu ma współczesna demokratyzacja kultury⁹⁰. Oba stanowiły uzupełnienie, a w niektórych przypadkach objaśnienie dotychczasowych sądów krytyków na temat nowego prądu w literaturze i kulturze.

Zgodnie z podtytułem „Tygodnika”, na jego łamach zamieszczano także artykuły z dziedziny sztuki, przede wszystkim malarstwa i teatru. Wśród nich był obszerny esej z pogranicza krytyki literackiej i krytyki sztuki autorstwa Adama Cybulskiego. Autor scharakteryzował w nim jedno z najciekawszych i najważniejszych pism epoki Młodej Polski — warszawską „Chimerę” oraz przybliżył poglądy estetyczne jej twórcy — Zenona Przesmyckiego. Cybulski podkreślił w nim rolę pisma w upowszechnianiu wiedzy o literaturze i sztuce modernistycznej⁹¹.

Pierwszą na ziemiach polskich wystawę dzieł historycznych szwajcarskiego malarza symbolisty Arnolda Böcklina⁹² oraz malarstwo hiszpańskiego malarza José Benlliure Y Gila omówił Jan Bołoz-Antoniewicz — historyk i teoretyk sztuki, prof. Uniwersytetu Lwowskiego⁹³. O lwowskiej wystawie obrazów grona malarzy epoki modernizmu: Mieczysława Korwin-Piotrowskiego, Piotra Stachewicza, Juliana Strykowski, Ferdynanda Ruszczyca, Jacka Malczewskiego, Aleksandra Gierymskiego i Giovanniego Battisty Tiepolo napisał Marian Olszewski — artysta plastyk, filozof, historyk sztuki, publicysta, inicjator utworzenia we Lwowie Miejskiej Galerii Sztuk Pięknych i następnie jej kustosz⁹⁴. Przedmiotem rozważań Adama Siedleckiego było malarstwo Jacka Malczewskiego, a ściślej jego „Tryptyk” (*Prawo, Ojczyzna, Sztuka*)⁹⁵; Władysław Witwicki natomiast omówił twórczość Henryka

⁸⁹ A. Siedlecki, *Nowa książka w piśmiennictwie polskim*, tamże 1902, nr 3, s. 3–4, nr 5, s. 6–7.

⁹⁰ T. Konczyński, *Modernizm w świetle umiejętnej krytyki*, tamże 1902, nr 2, s. 1–3; J.L. Popławski, *O modernistach*, tamże, nr 8, s. 1–2, nr 9, s. 1–3, nr 10, s. 3–5, nr 11, s. 3–5.

⁹¹ A. Cybulski, *Kaplica sztuki czystej*, tamże 1902, nr 21, s. 4–5, nr 22, s. 6–8, nr 24, s. 4–7, nr 25, s. 4–6, nr 36, s. 5–6.

⁹² J. Bołoz-Antoniewicz, *Wystawa Böcklina we Lwowie*, tamże 1903, nr 4, s. 13, nr 5, s. 5–7. Malarstwo Böcklina scharakteryzował ponadto M. Olszewski, *Jeszcze o Böcklinie*, tamże 1903, nr 13, s. 7–8.

⁹³ Tenże, *José Benlliure y Gil (zdania i uwagi)*, tamże 1903, nr 11, s. 3–4, nr 12, s. 4–6.

⁹⁴ M. Olszewski, *Ze sztuki*, tamże 1902, nr 20, s. 6–8.

⁹⁵ A. Siedlecki, *Jacka Malczewskiego „Tryptyk”*, tamże 1902, nr 5, s. 3–5.

Siemiradzkiego⁹⁶. O dorobku Jessie King — ilustratorki książek i graficzki pisał Władysław Kozicki⁹⁷.

„Tygodnik” był także forum wypowiedzi na temat sztuki scenicznej. Przedmiotem analizy Ostapa Ortwina był teatr tragiczny, a ściślej kategoria tragizmu w dramatach — od Ajschylosa, poprzez Szekspira — aż po dramatyczną twórczość współczesną⁹⁸. Z kolei Ludwik Bernacki — znany historyk literatury polskiej i teatru oraz wydawca — omówił na wybranych przykładach adaptacje dramatów Szekspira, realizowane przez polskie teatry⁹⁹.

Przedmiotem rozważań autorów publikujących na łamach „Tygodnika” były także m.in. filozofia, psychologia, edukacja, historia, etnografia, nauki przyrodnicze. Ich autorami w większości byli znani naukowcy, pedagodzy i publicyści. Na przykład profesor Uniwersytetu Lwowskiego Kazimierz Twardowski skomentował rozprawę profesora filozofii na uniwersytecie berlińskim Fryderyka Paulsena pt. *Philosophia Militans*¹⁰⁰. Omawiano także myśl filozoficzną Fryderyka Nietzschego. Benedykt Elmer — członek Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, wskazywał na problem, jakim było niezrozumienie przez współczesnych — niemieckich i obcych krytyków (włącznie np. z Przybyszewskim) założeń filozofii autora *Zaratustry*¹⁰¹. Opublikowano też tekst samego Nietzschego (w tłumaczeniu Elmera), ilustrujący poglądy filozofa na relacje między intelektem a wiarą¹⁰².

Z kolei Władysław Witwicki omówił teorie niemieckiego psychologa i filozofa Wilhelma Wundta, uważanego za twórcę psychologii eksperymentalnej¹⁰³. O współczesnych trendach w psychologii pisał także B. Elmer¹⁰⁴. Natomiast Rozalia Nusbaumowa — pedagog, przyrodnik i filozof — przedstawiła poglądy dwóch niemieckich naukowców: Theodora Ziehena — lekarza-neurologa i psychiatry oraz Theodora Lippsa — estetyka, zwolennika psychologicznej interpretacji sztuki — na uczucie¹⁰⁵.

⁹⁶ W. Witwicki, *Henryk Siemiradzki*, tamże 1902, nr 10, s. 2–3.

⁹⁷ W. Kozicki, *Miss Jessie King*, tamże 1902, nr 14, s. 6–7.

⁹⁸ O. Ortwin, *O teatrze tragicznym*, tamże 1902, nr 15, s. 5–7, nr 16, s. 2–4, nr 20, s. 3–5.

⁹⁹ L. Bernacki, *Z dziejów „Hamleta” w Polsce*, tamże 1902, nr 18, s. 2–3, nr 21, s. 6–8, nr 22, s. 4–6, nr 23, s. 4–7; tenże, *Szekspira „Wiele hałasu o nic” w Polsce*, tamże 1902, nr 3, s. 5–6, nr 4, s. 6–7.

¹⁰⁰ K. Twardowski, *Philosophia Militans*, tamże 1902, nr 1, s. 6–7, nr 2, s. 7.

¹⁰¹ B. Elmer, *Odwroćenie wszelkich wartości*, tamże 1903, nr 1, s. 6–8, nr 8, s. 4–6.

¹⁰² F. Nietzsche, *Intelektualne sumienie. Szlachetny i niski*, tłum. B. Elmer, tamże 1903, nr 9, s. 4–5.

¹⁰³ W. Witwicki, *Rzut oka na kierunek W. Wundta w dziejach filozofii*, tamże 1902, nr 9, s. 5–8, nr 10, s. 7–8.

¹⁰⁴ B. Elmer, *Przesilenie we współczesnej psychologii*, tamże 1902, nr 19, s. 5–6.

¹⁰⁵ R. Nusbaumowa, *Pogląd fizjologa-psychologa na uczucie*, tamże 1902, nr 3, s. 7–8, nr 4, s. 7–8; taż, *Pogląd psychologa na uczucie*, tamże 1902, nr 6, s. 4–6.

W „Tygodniku” opublikowano także artykuł niemieckiego biologa Oskara Hertwiga. W oparciu o wyniki najnowszych badań przeprowadził w nim paralele pomiędzy biologią — nauką o organizmie, a socjologią — nauką o społeczeństwie, które — w jego opinii — także w pewnym sensie było organizmem¹⁰⁶.

W kontekście ówczesnego rozwoju nauk ścisłych warto zwrócić uwagę na artykuł autora podpisującego się pseudonimem Eren, traktujący o metodach nauczania biologii z uwzględnieniem teorii ewolucji, sformułowanej przez Karola Darwina¹⁰⁷.

Rzadko podejmowano tematy historyczne; przykładem artykułu z tego zakresu był szkic Antoniego Plutyńskiego o współczesnej historiografii polskiej. Historyk wskazał w nim na brak opracowań dotyczących najnowszych dziejów porzoborowych, które wciąż — według niego niesłusznie — traktowane są jako współczesność, choć od dawna domagają się dogłębnych analiz¹⁰⁸.

Wśród artykułów zakwalifikowanych jako „inne” znalazł się m.in. przyczynek do charakterystyki Ryszarda Wagnera jako kompozytora i teoretyka muzyki¹⁰⁹; artykuł Jana Karłowicza — wybitnego etnografa i językoznawcy, w którym autor scharakteryzował wyobrażenia ludu dotyczące cudownej mocy słowa — zaklęć, przekleństw, modlitwy itp.¹¹⁰

Na dział „Tygodnika” zatytułowany *Książki* składały się recenzje i omówienia nowości wydawniczych, zarówno z zakresu literatury pięknej, jak i publicystyki oraz dzieł naukowych. Najczęściej recenzowano powieści i zbiory poezji polskich autorów. Omówione zostały m.in. *Akwarele angielskie* Macieja Wierzbińskiego (Lwów 1902)¹¹¹, *Sonety morskie; Sonety północne* Mariusza Zaruskiego (Kraków 1902)¹¹², *Bajki* Jana Lemańskiego (Warszawa 1902), powieść *Przed wschodem słońca* Henryka Zbierzchowskiego (Lwów 1903)¹¹³, powieść *Jak tęcza* Gabrieli Zapolskiej (Lwów 1903)¹¹⁴; z wydawnictw niebeletrystycznych rozprawy: *Czego nas uczą dzieje sztuki?* Karła Woermana (Lwów 1902)¹¹⁵, *Obrona metafizyki. Krytyczny wstęp do metafizyki* Mścisława Wartenberga (Warszawa; Kraków 1902)¹¹⁶, *Malarstwo wspól-*

¹⁰⁶ O. Hertwig, *Biologia i jej stosunek do socjologii*, tłum. R.N. (R. Nusbaumowa), tamże 1902, nr 24, s. 7–8, 25, s. 6–8, 26, s. 3–5.

¹⁰⁷ Eren, *Ruch w kierunku nauczania biologii*, tamże 1903, nr 10, s. 6–8.

¹⁰⁸ A. Plutyński, *Zwrot w dziejopisarstwie polskim*, tamże 1902, nr 3, s. 4–5, nr 10, s. 5–7.

¹⁰⁹ W. Strusiński, *O dramatach Ryszarda Wagnera*, tamże 1903, nr 9, s. 5–8.

¹¹⁰ J. Karłowicz, *Cudowna moc słowa w pojęciach pierwotnych*, tamże 1902, nr 19, s. 2–3, nr 20, s. 1–3.

¹¹¹ J. Ż. (J. Żuławski), *Maciej Wierzbiński: Akwarele angielskie*, tamże 1902, nr 2, s. 8.

¹¹² Tenże, *Mariusz Zaruski, Sonety morskie, Sonety północne*, tamże 1902, nr 2, s. 8.

¹¹³ (A. C.), *Henryk Zbierzchowski: Przed wschodem słońca*, tamże 1902, nr 19, s. 7–8.

¹¹⁴ (s), *G. Zapolska-Janowska: „Jak tęcza”, powieść*, tamże 1903, nr 5, s. 7–8.

¹¹⁵ C., *Czego nas uczą dzieje sztuki?*, tamże 1903, nr 3, s. 6–7.

¹¹⁶ J. Żuławski, *Dr Mścisław Wartenberg, doc. Uniw. Jag., Obrona metafizyki*, tamże 1902, nr 6, s. 6–7.

czesne Anglii Roberta de La Sizeranne'a (Kraków 1901)¹¹⁷, *O teatrze japońskim* Jana Augusta Kisielewskiego (Lwów 1902)¹¹⁸, *Anarchizm współczesny* Ludwika Kulczyckiego (Kraków 1902)¹¹⁹, *Maria Konopnicka. Szkic literacki* Antoniego Potockiego (Lwów 1902)¹²⁰.

Ostatni dział „Tygodnika”, noszący tytuł *Pisma*, zawierał adnotowany przegląd czasopism literackich i kulturalnych: polskich i obcych. Z polskich czasopism omawiano zawartość bieżących numerów następujących tytułów: „Prawdy” (Warszawa), „Biblioteki Warszawskiej”, „Kraju” (Petersburg), „Architekta” (Kraków), „Krytyki” (Kraków), „Przeglądu Polskiego” (Kraków), „Tygodnika Ilustrowanego” (Warszawa), „Przeglądu Powszechnego” (Kraków), „Wędrowca” (Warszawa), „Wisły” (Warszawa) oraz „Przewodnika Naukowego i Literackiego” (Lwów); z obcych — tylko te tytuły i te numery, w których pisano o literaturze, sztuce i kulturze polskiej: literacką gazetę „Mercure de France”, niemiecką „Die Kunst” (w omawianym numerze zamieszczony był artykuł Józefa Flacha o polskiej sztuce i literaturze modernistycznej), „Bulletin Polonaise” (wydawany przez byłych uczniów szkoły batiniołskiej), francuski miesięcznik „La Revue” (z artykułem o Bolesławie Prusie), francuski trzymiesięcznik „Revue Historique” (z artykułem o polityce Bismarcka m.in. w stosunku do Polaków), włoski dziennik „Progresso Italo-Americano” (pisano w nim o twórczości Sienkiewicza).

Nie udało się ustalić, dlaczego zaprzestano wydawać „Tygodnik”. Być może wpływ na decyzję miał fakt, że w tym samym czasie nakładem „Słowa Polskiego” zaczęły się ukazywać pozycje zwarte, przede wszystkim zagraniczna literatura beletrystyczna, ale także pamiętniki, popularne książki historyczne i publicystyka społeczna. W następnych latach (do 1914 r.) ukazały się 63 tytuły, w tym 43 w ramach wydawanego od 1903 r. cyklu pn. „Dodatek Tygodniowy «Słowa Polskiego»”. Może w pewnym sensie zastąpiły one bądź stanowiły poszerzoną wersję treści zamieszczanych na łamach „Tygodnika Słowa Polskiego”¹²¹.

Podsumowanie

Zasługą „Tygodnika Słowa Polskiego” było to, że uczestnicząc w kulturze literackiej wypracował i konsekwentnie realizował program, którego istotą było upowszechnianie dorobku wybitnych współczesnych twórców polskich i obcych.

¹¹⁷ T. Konczynski, *Robert de la Sizeranne: Malarstwo współczesne Anglii*, tamże 1902, nr 6, s. 7–8.

¹¹⁸ (t. s), *J.A. Kisielewski: „O teatrze japońskim”*, tamże 1902, nr 14, s. 7.

¹¹⁹ J. Żuławski, *Ludwik Kulczycki: Anarchizm współczesny*, tamże 1902, nr 8, s. 5–7.

¹²⁰ (ts), *Antoni Potocki: Maria Konopnicka*, tamże 1902, nr 15, s. 7–8.

¹²¹ Por. A. Lubczyńska, *Działalność wydawnicza Narodowej Demokracji w Galicji w dobie autonomii (1892–1914)*, Pruszcz Gdański 2016, s. 373–390.

W praktyce najwięcej miejsca poświęcono literaturze i sztuce modernistycznej, objaśniając czytelnikom różne jej aspekty oraz dokonania twórców modernistycznych. W epoce, kiedy książka i czasopismo były jedynymi powszechnymi mediami — ich rola jako przekazników nowych myśli, nowych idei, nowych wartości była nie do przecenienia. Twórcy „Tygodnika” pilnie śledzili ruch literacki na Zachodzie i zaznajamiali z nim rodaków.

W powszechnej świadomości pismami najmocniej kojarzonymi z literaturą i sztuką modernistyczną były warszawska „Chimera” pod redakcją Zenona Przesmyckiego i krakowskie „Życie”, prowadzone przez Stanisława Przybyszewskiego i Stanisława Wyspiańskiego — one to właśnie najbardziej przyczyniły się do rozpropagowania najpierw założeń, a następnie osiągnięć nurtu w dziedzinie literatury, sztuki i architektury. Warto jednak pamiętać również o „Tygodniku Słowa Polskiego” jako jeszcze jednym — może zakrojonym na mniejszą skalę — ale także wartościowym „organie” polskiego modernizmu. Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że „Tygodnik” powstał z inicjatywy redakcji pisma ogólnoinformacyjnego, jednocześnie dość jednoznacznie kojarzącego się z konkretną opcją polityczną — Narodową Demokracją — a mimo wszystko udało mu się, w świetle analizy jego zawartości, zachować neutralny światopoglądowo oraz wysoki poziom merytoryczny i artystyczny.

Bibliografia

- Archiwum Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, rkps. 127, Z. Wasilewski, *Mój zyciorys*. Biblioteka Jagiellońska, rkps 180/78, Z. Wasilewski, *Lwów przodujący*. Szkice z dziejów kultury umysłowej w Polsce 1895–1914, b.m., 1941.
- Grabski S., *Pamiętniki*, do druku przygot. i wstępem opatrzył W. Stankiewicz, Warszawa 1989, t. 1.
- Jakubowska U., *Prasa Narodowej Demokracji w dobie zaborów*, Warszawa – Łódź 1988.
- Jarowiecki J., *Dzieje prasy polskiej we Lwowie do 1945 roku*, Kraków – Wrocław 2008.
- Jarowiecki J., *Prasa lwowska w latach 1864–1918. Bibliografia*, Kraków 2002.
- Jarowiecki J., *Studia nad prasą polską XIX i XX wieku*, t. 2, Kraków 2006.
- Lubczyńska A., *Działalność wydawnicza Narodowej Demokracji w Galicji w dobie autonomii (1892–1914)*, Pruszcz Gdański 2016.
- Makuszyński K., *Bezgrzeszne lata*, wyd. 6, Kraków 1980.
- Myśliński J., *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej*, [w:] *Prasa polska w latach 1864–1918*, t. 2, Warszawa 1976.
- Wątor A., *Rola lwowskiego dziennika „Słowo Polskie” w tworzeniu partii politycznej w początkach XX wieku*, [w:] *Prasa Narodowej Demokracji (1886–1939)*, red. A. Dawidowicz, E. Maj, Lublin, 2010.

- Wojdyło W., *Rola lwowskiego „Słowa Polskiego” w propagowaniu idei endeckiej w Małopolsce Wschodniej*, [w:] *Prasa Narodowej Demokracji (1886–1939)*, red. A. Dawidowicz, E. Maj, Lublin, 2010.
- Wójcik E., *Organizacja i działalność lwowskiej Spółki Wydawniczej „Słowa Polskiego” (1895–1938)*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej”, t. 17 (2014), z. 1.
- Wysocki A., *Sprzed pół wieku*, wyd. 2 uzup. i przejrz., Kraków 1958.
- Zieliński J., *Do dziejów prasy galicyjskiej. Lwowskie „Słowo Polskie” z 1909 r. w świetle memoriału Wojciecha Dąbrowskiego*, „Prasa Współczesna i Dawna” 1959, nr 1–2.